

A háború irodalmából:

Arnheim H.: Der Weltkrieg im Unterricht. Bielefeld, 1916. Velhagen & Klasing. 8°, 1-80 M.

Budde G.: Krieg und höhere Schule. Langensalza, 1915. Beyer & Söhne. n 8°, 41 l., —75 M.

Horn K.: Die deutsche höhere Schule der Zukunft. Frankfurt a/M., 1916. Keller. 8°, 29 l., —50 M. Gy. Á.

SZEMLE.

A hadiárvak nevelésének kérdéséhez.

Mindenki előtt világos, hogy ma ez az egyik legfontosabb és legégetőbb kérdése a társadalomnak. Megoldása annyival nehezebb, mert benne egész sereg más mellékkérdés is halmozódik; így a kérdés gazdasági oldala: hogyan lehessen elintézni úgy, hogy az államnak minél kevesebb pénzébe kerüljön; a társadalom munkájának felhasználása, maguknak a gyermekeknek a nevelése, jövője stb. Nagyon fenyeget az a veszély, hogy a megoldásban különösen az anyagi szempont lesz az uralkodó. Ezzel szemben meg kell állapítanunk, hogy magát a kérdést teljes egészében a *nevelés* és pedig a *nemzetnevelés* szempontjából kell tekinteni. Egyfelől a gyermekek érdeke kívánja az államtól, hogy azoknak 1. életéről, 2. neveléséről, 3. jövőjéről gondoskodják; másodsorban az állam érdeke kívánja, hogy a gyermekek, mint az állam hasznos és nemes polgárai neveltessenek föl. Legkomolyabban figyelünk kell tehát arra, hogy itt a legelső és legfőbb követelmény a *nevelés* követelménye, mert különben ez az egész törekvés teljes csődöt vall. Ezen az alapon próbáljuk meg körvonalozni, hogyan kellene az államnak rendeznie a hadiárvak nevelésének kérdését.

Vegyük először az *állam* érdekét, azt, hogy ezekből a gyermekekből igazi, komoly, munkás állampolgárok neveltessenek. Ezért hangsúlyoznunk kell, hogy a gyermek sokkal tovább maradjon az állam felügyelete alatt, mint ameddig ez a felügyelet jelenleg a menhelyi ápolásból gondozásba kiadott gyermekekre kiterjed. E gyermekeket 12 éves korukban iparós tanoncoknak, vagy gazdaságba adják; ez időtől fogva a felügyelet csökken s mihelyt az illető, mint segéd-fölzabadul, meg is szűnik. Kikerül a gyermek a munka világába otthon, segítő kéz, barát és vezető nélkül; a lehetőségeknek és alkalmaknak abba a világába, amely olyan sokszor nyeli el a tapasztalatlan ifjút. Eddig is irtózatos volt el is gondolni, hogy egy pár,

kis szabású felekezeti törekvést leszámítva, falun az iskolából kikerült, városban az iparos és kereskedő ifjúság teljességgel semmi nevelői hatás alatt nem állott azután, hogy az iparos tanonciskolák fegyelmező légköréből kijutott. Az ú. n. ifjúsági egyesületek részben csak nagyon kis részét tartották össze az ifjúságnak, részben teljes eredménytelenséget mutattak. Minek vannak kitéve azok, akiknek otthonuk nincs?

Még komolyabb megfontolásra ad alkalmat a *gyermek* szempontja. Ne feledjük el, hogy ezek védtelen, a maguk sorsa felől intézkedni nem képes, de erkölcsileg nevelésre, életföntartásra, jövőre, tudásra és társadalmi előhaladásra épp olyan jogosult lelkek, mint többi száz és százezer társuk, akiknek vannak szüleik, hogy gondoskodjanak róluk. S az államnak ezek életéről, neveltetéséről és jövőjéről épp olyan híven kötelessége gondoskodni, mint ahogy gondoskodott volna róluk az az atya, aki a nemzet jövőjéért vesztette életét valamelyik harctéren. Ezt minden érzéssel nélkül, de olyan határozottsággal kell megállapítani, hogy alóla holmi kegyelmi szempontok kibuvót ne engedjenek. Nem szabad megelégedni azzal, hogy kegyelemkenyeret és koldusbotot adjunk a kezökbe s ezzel úgy érezzük, hogy meg is tettünk mindent, ami tőlünk várható volt.

Ami életök fönttartását és biztosítását illeti, azok, akiknek anyjuk él, kapjanak neveltetési járulékot az államtól; az állam kísérelje figyelemmel ezek fejlődését és könnyítse további életsorsukat is a maga közegei által. Egészen más, nagy kérdés az, mi történjék azokkal, akik mindkét szülőjüket elvesztették. Ezekről teljesen az államnak kell gondoskodnia, de hogyan? Három mód van rá: 1. örökbe adni olyan családokhoz, amelyekben ellátásuk és jövőjük biztosítva van; 2. gondozásba kiadni úgy, ahogy jelenleg a lelencek nagy része ki van adva; 3. elhelyezni őket árvaházakban, internátusokban. E három eljárási mód *nem* alternatív. Látni fogjuk, hogy mindegyikre szükség van, csak más és más körülmények között.

Az *örökbeadás* volna a legjobb és legalkalmasabb módszer. Ezen az úton nemcsak azt nyernők, hogy nem lenne tovább az állam terhe az illető gyermek neveltetése, hanem a gyermek is otthon találna. Az a mozgalom tehát, mely ebben a tárgyban indult, igen tiszteletreméltó. Mindazáltal nagyon vigyázni kell, hogy a gyermek rövidséget ne szenvedjen. Csak gondoljuk el, milyen nagy dolog az és milyen oryási akadályai vannak annak, hogy az idegen gyermek teljesen helyet találjon egy családban, hogy az a család ne tekintse azt kegyelmi kenyéren levőnek, irgalomból befogadottnak, aki örök hála fejében örökös igavonó lesz a házban. Ne csak a jószívű örökbefogadók érdekét nézzük tehát, hanem elsősorban a gyermekét. Ki-

javíthatatlan, jóvátehetetlen hibák következnek be, ha csak vagyonilag biztosítjuk a gyermek helyzetét, de erkölcsileg nem; le fogunk kötni egy sereg apró rabszolgát a rabság feloldhatatlan láncával egész életre. Felhívandó erre különösen a lelkészek, tanítók, jegyzők figyelmére kötelességükké teendő, hogy lelkiismeretesen nézzenek utána, mint bánnak a gyermekkel a jószívű nevelőszülők. A gyermek, ki valamely családba belépett, részesüljön ott olyan tiszteletben, mint az őt, kinek atyja hősi halált halt, megilleti, s igyekezünk, hogy megkapja azt a szeretetet és gondoskodást, amely szülőházában vette volna körül.

A *gondozásba való kiadás* módszerét már kipróbálták a lelenek elhelyezésével. Általában jobbnak szokták tartani, mint az árvaházakban való nevelést, de jogtalanul. Mindkettőnek előnyei és hátrányai vannak; magunk az árvaházat föltétlenül jobbnak tartjuk. A gondozásba való kiadás célja, hogy az illető gyermek ne egy rideg intézet nevelésében, hanem családi nevelésben részesüljön. Lássuk, megkapja-e ezt a «*családi nevelést?*»

Először is világos, hogy magába a családba a legritkább esetben és helyen taglalódik be. Hiszen fizet értük az állam, de ebből ugyan egyetlenegy sem lehetne eltartani. Ezért gondozói rendesen úgy tekintik, mint aki kegyelemkenyéren él, akit azért tartanak, mert napjában többször is fölemlegetett jószívűségüket akarják mutatni. Sok helyen kenyérkereset, olcsó szolgatartás az egész vállalkozás, minden erkölcsi alap nélkül. A gyermeket mindenki lenézi, származását mindenki szemére hányja, vele gorombán bánni, neki parancsolni a család legkisebb, leggyámoltalanabb tagja is feljogosítva érzi magát. A falusi iskolákból ezek a gyermekek maradnak ki kora tavasszal, hogy bármilyen nyomorultak és csenevészek is különben, kétszeresen kivegyék részüket a dologból. Őket lehet küldözni hóban, fagyban, lehet büntetlenül megverni, az ő sorsuk a tűrés, mert fölöttük, nyomorult kis rabszolgák fölött van a gondozó és a felügyelő hatalmas keze. Az ő életükből hiányzik az öröm, nekik sohasem jut osztályrészül résztvevő, baráti szó, idegen, hányt-vetett az egész életük; az ő sorsuk: alávetni magukat mindenkinek. Van, kétségtelenül van eset, hogy ez nem így történik, vannak családok, sőt községek, ahol megbecsülés, szeretet a részük, vagy legalább ebből is kapnak valamit. De mi ez ahhoz a modern rabszolgasághoz képest, amit másutt látunk? Lehet bármilyen nemes és magasztos tervben a gondolat, hogy ilyen módon otthont és családot adunk a hádiárváknak is, azonban nagyon vigyázzunk, hogy mindkettőt el ne vegyük tőle. Ne szaporítsuk ezeknek az elátkozottaknak a számát; ezen a réven sem otthont, sem családot, sem nevelést, sem jövőt

nem fognak adni nekik, csak egész életre való nyomort. Ezek az okok annak hangsúlyozására intenek bennünket, hogy a hadiárvak gondozására való kiadását csak nagy körültekintéssel végezzük. Ezeket a felsorolt bajokat megállapítani és megvizsgálni nagyon nehéz, a rendszeres ellenőrzés szinte lehetetlen. Itt is a lelkészeknek, tanítóknak, jegyzőknek fokozott gondoskodására van szükség, hogy úgyszólván egyénenként vigyázzanak a gondozásba adott gyermekekre.

Az *árvaházakba* való elhelyezés módszere ellen a következő ellenvetések hozhatók föl. Először az, hogy az ilyen tömeges elhelyezésre szolgáló épületek emelése, fönntartása, a felügyelő személyzet fizetése az államnak óriási pénzébe szokott kerülni. E gazdasági szempont mellett kiemelik azt a pedagógiai jelszót, hogy az intézeti nevelés sohasem közelíti meg a családi nevelést bensőségben, közvetlenségben és eredményekben. Hogy az árvaház nem otthon, csak intézet, hogy az intézeti nevelés nivelláló, egyformásító, hogy a tanköteles gyermek intézeti nevelésének és iskolázásának együttes megoldása csaknem leküzdhetetlen nehézségekbe ütközik. Ez ellenvetésekre nézve jegyezzük meg a következőket: Ami a pénzügyi oldalát illeti a dolognak, bizonyos, hogy nagy intézetek fönntartása az államra nagy terheket ró, ez azonban magábanvéve csak másodrangú kérdés. Az intézeti nevelés pedagógiai problémáját illető ellenvetés csak részben állhat meg. Elég baj és elég helytelen, ha az internátusi nevelés nivellál, mert jó nevelő kezében sohasem fog nivellálni, sőt egyik legerősebb eszköze a személyes nevelésnek. Csak gondoljuk el, hogy lelkiismeretes, komoly nevelő mit tud elérni ezekkel, és mit tud alkotni azokból a gyermekekből, akik életük legfogékonyabb, légszengébb korában teljesen az ő kezébe vannak adva. Gondoljuk el, hogy komoly és jó vezetéssel, amilyent igenis lehet, sőt kell adni az internátusban, a nevelő és a gyermekek közötti szeretettel teljes viszony mellett milyen igazi otthonnak tekintti — és joggal — a gyermek azt a házat, ahol többekkel együtt felnövekedett. Lehet-e valahol alaposabb és biztosabb állampolgári nevelést adni, jobban ellenőrizni a gyermekek életmódját, neveltetését és fejlődését, mint az internátusi nevelésben; lehet-e több remény arra, hogy másutt jobban megtanulja a felebaráti érzés, a közös testvériség, a köz érdekében végzett munka tanulságait, mint itt? Sivár, rideg, bensőség nélkül való-e az olyan internátus, ahol a gyermekek szüleiknek tekintik a felügyelőt, testvéreknek egymást? Bizonyára nem.¹ Ezen az alapon határo-

¹ Az internátusi nevelés eredményes voltára nézve hivatkozom a régi kollégiumok, most is fennálló felekezeti vagy társulati árvaházak, némelyikének példájára. Sohasem az intézmény a hibás, ha nem éri el a célt, hanem az alkalmazottak, kik nem értenek a neveléshez.

zottan az internátusi nevelésnek adunk előnyt, de a következő megjegyzésekkel:

Ez intézetek eddigi nagy alakjai helyett állítson az állam több apró, családi internátust. A nagy épületek elkészítése és fönntartása nagyon sokba kerül, a nevelés is bennük kaszárnyai, külső fegyelmezés inkább, mint nevelés, mert 150—200 gyermek vezetése igazán csak felügyelet és fegyelmezés lehet. Ezekben az apró árvaházakban ne legyen több 15—25 gyermeknél; így a nevelés lehetséges. Elsősorban és főképpen ne legyenek ezek városokon, hanem vasútmenti kis városokban, falvakban. Ne két-három nagy, hanem 15—20 apró. A falvakban az élelmezési nehézségek, az élelmezés kiadásai aránylag a legcsekélyebbek. Elég lenne az intézet számára egy kis, falusi ház, melynek egészségesen épült, világos, tágas három szobájába könnyen el lehetne helyezni 20 gyermeket, míg a konyha és a negyedik szoba a felügyelő és családja számára volna fenntartva. Ez még egy óriási előnyt is rejtene magában: az egészséges, tiszta levegő áldását. Felügyelő gyanánt gyermektelen, középkorú házaspárt alkalmaznánk, akik folytathatnák a maguk mesterségét, ha iparosok, művelhetnék a maguk földjét, ha gazdálkodók, főznének, mosnának a gyermekekre. Abból az összegből, melyet az állam tartásdíj gyanánt fizet egy-egy gondozásba adott gyermekért, csekély pótlással kijönne a gyermekek ellátási költsége, emellett elhelyezésük családi, hiszen egy nagy családot alkotnának, az ellenőrzés könnyű, mert bonyolult számítások feleslegesek volnának. A gyermekek részt vennének a házi munkában, ez is hozzájárulna az otthoniassághoz. Az iskolázást könnyen meg lehetne oldani úgy, hogy a gyermekek a helybeli elemi iskolát látogatnák. Ez volna az árvaház törzsalakja, a 8—12, esetleg 8—15 éves gyermekek befogadására. Mielőtt tovább mennénk, egy pár szót a gyermekek *jövőjéről*.

A lelenygyermekek jövőjéről való gondoskodás ma igen felületes. Az állam a gyermekmenhelyek útján gondoskodik a gyermekről 15 éves koráig. És pedig úgy, hogy ritka esetben tanulhat tovább a gyermek; leginkább azt ajánlják neki, hogy ipari pályára lépjen, vagy ha arra magától nem akar lépni, beadják valami iparoshoz. A gyermek vagy beletörődik a változhatatlanba, és bármilyen kedvetlenül és kényszerítve, de végzi a munkáját ott; ez esetben egy idő múlva fölszabadul és lesz belőle lelkismeretlen, tudatlan iparos, akinek sem kedve, sem tudománya nincs a maga ipara üzésére, proletár lesz; vagy megszökik és ha egynéhányszor visszavitték, lesz belőle elsőrangú csavargó. Mindkét esetben nagyon sokat nyert vele a nemzet! Az állam érthetetlen módon elzárkózik attól, hogy a lelencek közül a jó tehetséggel megáldottakat tovább taníttassa, tekintet nélkül.

származásukra. Ez az irányzat, hogy t. i. csak az értelmiségi pályákon levők gyermekei tanulhassanak tovább, meg van a társadalomban is. Nem győzzük eléggé hangoztatni evvel szemben azt a gondolatot, hogy a nemzet éppen úgy frissül fel, úgy újul meg, hogy a nép alsó rétege a maga őseréjét, a maga nemzeti karakterét átadja az egész nemzet kincsének. Hiszen kétségtelenül szükség van jó iparosokra és lelkiismeretes kereskedőkre, de sohasem lesz abból ilyen, akit akarata ellenére visznek karhatalommal erre a pályára. Az is igaz, hogy az államnak sokkal kevesebb kiadásába kerül, ha a gyermeket 15 éves korában már a maga lábára állítja, ami nem történhetné meg, ha a gyermek értelmiségi pályára menne. De ebben az esetben, ha a dolog gazdasági oldalát tekintjük első sorban fontosnak, ne dicsekedjünk az állam nevelő munkájával, hanem mondjuk ki őszintén, hogy ezeket a gyermekeket megfosztjuk a szabad munka és szabad érvényesülés amaz elemi erkölcsi jogaitól, melyet minden ember, mint ember születésével magával hoz. Igaz, az iparhoz és kereskedelemhez is kell ész, és azon már rég túl vagyunk, hogy a rossz és tehetségtelen tanulókat utasítsuk erre a pályára, de azt is tudja mindenki, hogy evvel a jelszóval nem szabad elvágni az útját annak, hogy arravaló gyermek az értelmiségi pályán keressen magának hivatást.

Régi és elcsépelet jelszó ma már az, hogy a mi társadalmi életünknek megújulásra van szüksége, hogy az értelmiségi osztály és a nép közötti, minden téren tátongó óriási szakadékot be kell tölteni, át kell hidalni. Toldjuk meg ezt a gondolatot avval, hogy a magyar nemzet jövőjének egyetlen szilárd alapja van, melyen épülnie *kell*, s mely fundamentom elvetése a nemzeti jövőendő kétségbevonhatatlan megsemmisülését vonja maga után: *a nép*. A nép köréből indulhat ki csak egy megújító, regeneráló mozgalom és pedig úgy, ha azok, akik a népből származtak, lesznek visszatérve a nép vezetői: tanítói, jegyzői, lelkipásztorai. Ez alapon világos, hogy e gyermekek jövőjét semmi másnak, mint személyes arravalóságuknak és hajlamuknak befolyásolnia nem szabad.

Az általunk javasolt családi árvaotthon ebben a tekintetben is gyökeres megoldást kínál. A törzsárvaházakon kívül ugyanis, melyek, mint mondtuk, falvakon és kis városokban volnának elhelyezendőek, melyekre az illető község tanítóiból, lelkészeiből, jegyzőjéből és orvosából álló felügyelőbizottság vigyázna föl s amelyekben a gyermekek 12 éves korukig maradnának, három különböző típusú otthon állíttatnék. Azok a gyermekek, akik gazdálkodók akarnak lenni, a népiskolát végezve gazdasági ismétlő iskolába járnának. Ezek számára egy-egy földműves iskolával bíró városban állítana fel az állam ilyen-

árvaotthonokat, honnan a gyermekek bejárnának az iskolába. Amennyiben erre, t. i. az iskolázásra nincs szükség, a falusi árvaotthonokban helyeznék el őket, ahol egy gazdálkodó felügyelő vezetése mellett gazdasági munkát végeznének. 18 éves korában mindegyik kapna az államtól bizonyos kis birtokot, hogy ott önállóan keresse kenyerét, esetleg telepítési akciónál lenne ezeket igen alkalmasan fölhasználni. Az otthon mellett elhelyezett kis mintagazdaság lehetővé tenné a házi szükségletek belkörü elintézését. A másik típus azok számára való, akik *ipari* pályára lépnek. Ezt a típust kis városokban állítnánk föl, az otthont fölszerelnék egy *iparteleppel*, amelyben lehetőleg sok műhelyet helyeznénk el. A felügyelő itt iparos lenne, a gyermekek szabad akaratuk szerint választanák az iparágakat, melyekre a nap bizonyos részében óraadó, fizetett iparosmesterek tanítnák őket. A tanonciskolát rendszeren látogatnák és a megszabott idő letelte után fölszabadulva, az állam gondoskodnék elhelyezésükről esetleg saját gyáraiban, vagy ipartelepein. A harmadik típus azok számára állana, akiket tehetségük és kedvük az *értelmiségi* pályára vonz. Előre megjegyzem, hogy erősen megrostálnám őket és csak az igazán arravalókat engedném oda, de azokat föltétlenül. Ez a típus egyszerű internátus, melyből a gyermekek megfelelő iskolákba járnának. Felügyelő gyanánt szakvizsgás tanárt, esetleg okleveles tanítót lehetne alkalmazni, aki otthon is számon venné a gyermekek tanulmányi eredményét. Az intézet tagjai természetesen állami iskolákban tandíjmentességet élveznének, sőt felekezeti iskolában is kapnának illet, ha szorgalmuk megfelelő lenne. Aki itt nem válik be, habozás nélkül kényszerítnék ipari, vagy gazdasági pálya választására. Az intézet végzett növendékeinek elhelyezéséről az állam gondoskodnék.

Még egy kérdés, amiről meg kell emlékeznünk, az árván maradt *leányok* gondozásának gondolata. Az általunk javasolt családi otthonokkal ezt a kérdést is meg lehet oldani. A családi otthonokat leányok számára kisebb városokban kellene elhelyezni, itt taníttatván őket kereskedelmi, ipari tanfolyamokon, óvónő- vagy tanítónő-képzésekben. Magára az árvák nevelésének pedagógiai módszerére itt nem terjeszkedhetünk ki.

Bármilyen bonyolultnak, sőt némelyek előtt bizonyára kalandosnak tetszik is ez a terv, egy bizonyos: ezen az úton eredményes, komoly nevelői munkát végezne az állam. Hogy ezeket aztán hogy lehetne kombinálni, a felekezetek segítségét hogyan lehetne felhasználni, hogyan van készen az alap erre azokban a községekben, melyekben kincstári birtok van, annak a fejtegetése már nem tartozik ide, de röviden összegezhetjük azokat a hatásokat és eredményeket, melyeket ezekből nyerünk: 1. az állam fokozott *nevelő*

hatását, melynek — sajnos — eddig sokszor hiányát éreztük, 2. a hadiárva nevelése ügyének teljes és kimerítő megoldását, félrendsabályok helyett, 3. az állam eredményes munkáját abból a szempontból, hogy magának szakavatott munkásokat nevel, 4. a társadalom és nemzet erőinek megújulását és felrissülését új elemek bevonása által, 5. végre a más anyanyelvű hadiárva elhelyezésével és fölnevelésével egy nagy lépést a nemzetiségi kérdés egyedül célravezető pedagógiai úton történő megoldásához.

Talán e számos előny megérdemi, hogy az elmondottak felett gondolkozzunk és azokat megvalósítani próbáljuk.¹

(Kolozsikara.)

Imre Lajos.

HAZAI LAPOKBÓL.

A Gyermek (1916) 1—2. sz. *Molnár O.* Meumann életét és működését ismerteti. Legnagyobb érdemének tartja, hogy a gyermektanulmányt a tudomány rangjára emelte és tudatosan szervezte a pedagógiai közös munkát, amit Molnár kollektív pedagógizálásnak nevez. *Bognár C.* két (11—12 éves) fiún 1914 nov. és 1915 szept. végzett vizsgálatokkal azt kutatta: vajjon a háborús képzetek a kapcsolatokat mennyiben változtatják meg. Eredményei igazolják azt a törvényszerűséget, hogy 1. az egyszer, bármily régen létrejött kapcsolat két képzet között állandóan megmaradnak és nehezen adnak helyet újabb kapcsolatnak; 2. a közvetlen szemléleten alapuló és egyéni vonatkozású kapcsolatok a legerősebbek, főként gyermekekben. *Nagy L.* közli a közokt. min.-hez intézett felterjesztést az Új Iskola (I. M. P. 1915: 528. l.) ügyében. Az iskola létesítőinek célja: gyermekfejlődéstani és individuális lélektani alapon álló nevelési rendszert alkalmazni, a külföldi reformiskolák nevelési s oktatási elveit ezzel a rendszerrel összhangba hozni, a tudományos alapon álló újabb nevelési és didaktikai eljárások kipróbálásával az üdvös reformok útját egyengetni. Az intézet 7—14 éves gyermekeket fogad be; e 8 év négy, más-más pedagógiai célt szolgáló tanfolyamból áll; a tanfolyamok 2—2 osztályból. Alap ebben *Nagy L.* ismeretes álláspontja, hogy a gyermeki fejlődés két éves szakaszokra oszlik (7—8, 9—10, 11—12, 13—14) ebben a korban. Az I. két év feladata: a gyermeki kedélyvilág nemes irányú foglalkoztatása, főtárgy a beszéd- és ért. gyakorlatok; a II. szakaszban didaktikai cél: a külső tapasztalatszerzésre való törekvés kielégítése, főtárgy a természeti élet és fő módszertani elv a természeti környezettel való közvetlen érintkezés; III. szakasz: a gyakorlatias gondolkodás kielégítése gyakorlati foglalkoztatással, főtárgy a term.-tud. a munkaiskola módszeré-

¹ Arra a kérdésre, hogy ha 15 év alatt a hadiárva kifognak, mi történjek az e célra fölállított családi otthonokkal, egyszerű a felelet: állami gondozásban levő leleneket helyezünk el bennök, ugyanilyen föltételek mellett.